

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU

AUSTRO-UNGARIA:

Pe un an: 10 cor.

Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:

Pe un an 14 franci.

Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Fondul preoțesc.

Preoțimea s'a agitat mult în jurul fondului preoțesc: Că nu sunt drepturi ci numai datorințe; că-i fond de dispoziție, se zicea; și pe aceste titluri, puțini plăteau taxele anuale. Fondul a avut mari perderi, din această hârțuială.

În anul 1901 adunarea generală, la stăruința preoțimei, s'a ocupat cu revizuirea Statutelor și a ales o comisiune, care să studieze afacerea.

Privirile comisiunii au fost îndreptate în prima linie asupra asigurării văduvelor, orfanilor și a preoților incapabili de serviciu și fiindcă și numai pentru aceștia resursele fondului preoțesc erau prea puține, adunarea generală din 1902 a stabilit în principiu următoarele resurse: a) urcarea cotizațiilor uzuale ale preoțimei; b) taxele fundamentale stipulate în statutele actuale; c) o anumită taxă, ce se va încasa din promovări; d) oferte benevole din partea parohiilor.

Cu aceasta marșrută comisiunea și-a continuat lucrarea, fie-mi permis a zice, cu deplin devotament, ascultând și părerea conferențelor preoțești.

Din cercetările făcute a eșit la suprafață tot mai mult paradoxul dintre natura fondului preoțesc, trebuințele vitale diecezane și dorința preoțimei de a-l preface în fond de penziune. S'au ivit greutăți, cari nu se pot rezolvă iacășa prin o trăsătură de condei, ci cari reclamă multă chibzuială și apoi calcul matematic exact.

După trecerea peste schimbările în scaunul episcopesc, s'a reluat firul lucrărilor. Comisiunea ținând cont de dorința generală a preoțimei, de a-și creă fond de penziune, a elaborat acum un proiect de statute pentru inactivarea fondului de penziune. Acest proiect va servi de bază desbatelor asupra chestiunii fondului preoțesc și din larga desbatere ce s'a inițiat are să se ciseleze mărul de aur al fondului de penziune, general ori special.

Poate-se mai corect, mai cinstit, mai liberal procedă, decum s'a procedat?

Mai sunt însă și alte interese vitale ale diezei, legate de acest fond preoțesc. Nu e destul

să ai numai fond de penziune ci trebuie să ai și biserică lucrătoare. Credința mea este, că pe calea pornită se va ajunge și la acest scop. Dragostea toate le îplinește.

Am rezumat afacerea, pentru a pune onorata preoțime în curent cu ceea-ce s'a săvârșit până acum, ca să judece în deplină cunoștință de cauză. Acum urmeze liberă discuția asupra proiectului elaborat. Eu nu intru în meritul afacerii, ca să nu se considere nimenea prejudicat de opinia mea. Nu admit însă, ca cineva să se fi ocupat cu mai multă inimă de această afacere, de cum m'am ocupat eu. Raportul meu cătră preoțimea de mir explică doar din destul acest lucru.

»Biserica și Școala« stă doar la dispoziția preoțimei, să discute chestiunile, cari o privesc. Am primit bucuros și până acum ceea ce ni-s'a trimis în chestiunea de față, ca părere și din o parte și alta, căci prin acest schimb al vederilor ajung oamenii la o înțelegere; și aș fi fericit, să văd discutându-se cât mai omnilateral afacerea, ca în dragoste frățească, convingându-ne reciproc, să ajungem la o soluțiune înțeleaptă.

Dar ni-s'a întâmplat, că ni-s'au trimis la »Chestiuni deschise« și reflexiuni rustice, neobiciuite într'o discuțiune importantă cum e aceasta, fără fond meritorial, cu tăiușuri personale, explicate și implicate, dela oameni tineri numiți și nenumiți, în proză și în poezie, cari n'au putut fi în poziția de a cunoaște temeinic afacerea fondului preoțesc. Acele reflexiuni, după modesta noastră părere de aici dela redacție, ar introduce o notă discordantă în discuțiune, animozități cari strică treaba atunci când mai mare lipsă avem de cumpeneală, drept-ce nu invenim cu ele raporturile dintre preoțime, prin publicarea lor.

În coloanele acestei foi s'au format și mereu se formează condee, pe cari, cu drag le cultivăm încă de pe băncile școlii. Nu cred să se aște om pe suprafața pământului care să-mi impute, că am făcut educația condeiului servil. Metodul meu este: suaviter in modo, fortiter in re. Nobleta stilului nu e sinonimă cu servilismul.

Curat este tot condeiul, care s'a format sub influența mea, precum curat a fost condeiul meu trecut prin atâtea vremuri furtunoase, — și curat va rămânea în veci.

În această curățenie a condeiului încap argumente tari, să muți munții cu ele, tot ce poate produce gândirea senină pentru deslușirea adevărului, numai venin nu afli.

Acea curățenie a condeiului face pe critic adevărat prietin al autorului și al oamenilor muncitori.

Fericit este omul care își are pe criticii săi obiectivi și bine crescuți.

Iată de ce eu nu pot fi dușmanul criticilor, nici nu-i pot suprima, — ci mai ales i-am chemat ca coloanele acestei foi, ca fiecare în felul său să contribuie la deslușirea adevărului. Dar stropirea în fețele cari de bună credință muncesc și-și spun cuvântul lor, nu este critică, ci e ceva neobicinuit, ce se petrece în straturile de sub critică.. Pentru aceștia n'am loc în foaie.

Socotesc că acest feliu de gândire e chestiune închisă pentru o foaie serioasă.

R. Ciorogariu.

Evoluțiunea și depravațiunea.

III. Reflexiuni geologice.

— Urmare. —

Atât cosmogoniile mitice și geneza cât și teoria Newton-Darvinistă susține un curs de evoluție, pe care a petrecut-o creațiunea materială dela materia neformată până la consolidarea ei în corpurile celeste, dela cel mai inferior organism până la om ca cea mai perfectă operă a creațiunii.

I. Geologia dovedește, că globul pământului n'a fost pus deodată gata în existență, cum stă azi ci s'a dezvoltat succesiv și prin aluviu și azi continuă a se forma.

După rămășițele de plante și animale aflate între diversele pături ale pământului, geologia deosebește 4 formațiuni, cari se părăndă în succesiunea cronologică una după alta.

I. *Formațiunea cea mai veche, arhaică sau azoică*, în care viața animalică a lipsit cu totul, coincidă cu operele din ziua 1, 2, 3, 4 a creării.

II. În *Formațiunea paleozoică* începe viața animalică, din care se află numai resturile animalelor protozoe și ale celor din dinsele imediat dezvoltate, ceea ce convine cu creațiunea din ziua 5.

III. *Formațiunea mezozoică* arată anteriorii animalelor de azi și concade cu creațiunea din ziua 6.

IV. *Formațiunea kaenozoică* arată atât rămășițele animalelor anterioare cât și a speciilor de azi. Acest period se împarte în 3 subperioade:

1. *Tertiularul*, care a pus fundamentul văilor originar acoperite de ape; în dânsele se caută crearea omului, dară cu siguranță nu se poate dovedi.

2. *Diluviul* sau pătura maliturilor arată o consistență de lut, năsip, firunziș și var cu rămășițele sugarilor mari și a omului, ceea ce silește la concluzia, că omul e creat în periodul terțiar.

3. *Aluviul* sau periodul de formațiune, care continuă și azi.

II. *Cosmogonia elină*, care continuativ concade cu teogonia mitică, susține încă un curs de evoluție, prin care creațiunea a trecut.

După teogonia lui Hesiod, care să fi trăit cam în secolul VIII înainte de era creștină, *Eros* sau *Amor* este primul zeu. Spiritul speculativ și poetic personifica în dânsul naturala forță formătoare, prin a cărei pozitivă actualitate toate s'au produs din materia primară concretizată de mitologie prin primordialul *Caos**) închipuit ca o ființă feminină. Din conjugalitatea femininului *Caos* cu masculinul *Eros* s'a născut femina zeității *Gae* (pământul), care naște pe *Uranos* adevăratul ceriul, munții și marea.

Din sinul pământului, care conține în mod spermatic sămânța tuturor ființelor, au eșit toate creaturile. Pământul și ceriul produc timpul, *Kronos*, adevărat succesiunea fenomenelor, pre *Okeanos* închipuit ca un principe al apelor și pe *Iapetus*, o ființă intelectuală a cărui fii *Prometeus* și *Epimeteus* stau cu omul indeosebit raport. *Prometeus* a creat după chipul zeilor pe primul om din lut și din făclia, ce a aprins-o la focul solar i-a suflat în nări suflare de viață. *Epimeteus* sedus de fermecătoarea femeie *Pandora* a adaus în lume păcatul, tot felul de dureri și moartea.

Ideea fundamentală, ce transpare din teogonia și cosmogonia elină, admite o lege eternă, după care chiar zeii se produc în mod evolutiv unul din altul.

V. *Simiganoschi*.

(Va urma.)

Recenziuni.

I.

»*Limba maghiară*« de *Iuliu Grofșorean* și *Iosif Moldovan* 8° mic *Arad* 1905.

Manualul dlor autori e scris pentru elevii școalelor populare române, cari încep a învăța deja „din carte“ limba maghiară. Conform acestui scop își încep manualul cu introducerea în cetitul și scrierea limbei maghiare. Procedură naturală și în ce privește metoda, executarea e bună. Când mă gândesc însă la scop, cred că e la loc observarea următoare:

Băiatul sănătos și dornic de a ști și cunoaște tot ce vede și aude, cred că are și dorul de a ști, că oare ce cetește dânsul: *cred deci, că ar fi deja pe prima pagină la locul său, să i-se dea înțelesul în limba română a cuvintelor, pe cari le citește în exercițiile de cetit*. Când îmi dau socoteală de împrejurarea, că domnii autori dau ca material de introducere 32 de pagini tipărite, că astfel într'un număr mare de ore, băieții gălăgesc într'o limbă neînțeleasă: necondiționat vor

*) Primordialitatea caotică este o proprietate concepțională a întregului Orient.

simți un fel de tortură sufletească, întrebându-se, că oare ce fac, ce vorbesc dânsii. Când mă inchipui în starea lor sufletească produsă de împrejurarea aceasta, trebuie să o constat, că băiatul trebuie să se obosească, ceea ce se va contă necondiționat în detrimentul celorlalte studii. Și este executabil acest plan, căci băieții știu deja cetii și scrie românește. Aceste nu le aduc cași scăderile speciale ale acestor cărți, căci în Europa, afară de Anglia, această procedură nu se aplică. Cred de cine a face propunerea aceasta pentru o nouă ediție. Tot pentru ediția aceasta ași face propunerea, ca partea introductivă să se reducă chiar la mai puțin de jumătate.

După partea primă d-nii autori iau exerciții pentru deprinderea în limba maghiară. Aici *urmează domniile lor la zidirea limbii maghiare pe metoda vechiu, pe categoriile gramaticale.* Metoda lui Toussaint-Langenscheidt-Berlitz etc. în privința aceasta a străbătut deja și la noi și în școlile elementare. Limbile străine se învață fără privire la gramatică, din piese referitoare la viață, cu privire la nivelul intelectual al băieților treptat-treptat. E metoda nouă și are mulți contrari, viața însă s'a pronunțat pentru acesta. Că cu gramatică isbutești greu sau de fel, e dovadă vie școala medie, unde elevii mai dezvoltati nici după studiu de 8 ani nu știu limba latină, care e cu mult mai ușoară, decât cea maghiară. Unde vom ajunge cu același metod deci în școala elementară? Numai gramatizarea aceasta extremă a putut naște absurditatea științifică, ca autorii să scrie în cartea lor, tam, tem, = am, tál, tél = ai, t, ott, ett, = a etc. (pag. 63). N'am însă încâtrou, este un metod acceptat și astfel trebuie să mă îndestulesc și aici cu atâta, că să le recomand d-lor autori metoda autorilor de sus pentru altă ediție. Toate manuale noastre de natura aceasta sunt astfel scrise, și între aceste ale d-lor Groșoreanu și Moldovanu sunt cele mai bune. *Recomand cartea spre aprobare, aș dorî însă, ca d-nii autori să țină cont la noile cărți de aceste rezultate ale metodicului modern referitor la propunerea limbilor străine.*

Arad, 17/30 Decembrie 1906.

Ioan Costa,
profesor.

II.

»Limba maghiară«, a doua carte de cetire, de I. Groșorean și I. Moldovan. 8°, Arad, 1905.

A doua carte de cetire maghiară a d-lor autori tractează piesele de cetit, cam în cadrul exercițiilor de vorbire. Piesele sunt bine alese, metodic tractate. Singura observare, ce o am, e, că mi-se par a fi ici colo prea seci, prea restrânse în cadrul susamintit. Un pic de viață, în stil nu strică nici în școala elementară. Prea sunt teoretic lucrate. Puțină revidare va face din carte manual foarte folositor. *Fîind tipărită cartea și aici trebuie să zic, că o propun spre aprobare, ținând însă cont la noua ediția de prelucrarea mai vie a pieselor.*

Arad, 17/30 Decembrie 1906.

Ioan Costa,
profesor.

Curs practic de „Limba română“,

pentru școala primară de Iuliu Vuia.

Recenziunea.

— Urmare. —

Aceasta este calea, dela care s'a abătut dl Vuia atunci, când, luându-și de bază atât etimologia cât și sintaxa, a început cu tractarea substantivului, pentru ca de aci să treacă la zicere și părțile sale, subiect-predicat, și numai târziu, la lecția 10 (pag. 12) să se întoarcă la ceea ce trebuie tratat de mult înaintea substantivului, adică la vorbă. Aci tractează vorba ca element al zicerei. În lecția 12 tractează silaba ca element al vorbei și așa mai departe, sunete-litere (lecția 14), vocale-consonante, (lecția 15). Aci între rupe firul, pentru-ca să tracteze (lecția 16) propoziția afirmativă — nu știu cu ce scop. Apoi iarăși reia firul, tractând diftongii și triftongii (lecția 17) și pe urmă despărțirea vorbelor în silabe (lecția 18), unde enunță următoarele reguli false: a) „Dacă se află două consonante între două vocale, la despărțire una rămâne la silaba întâia, iar cealaltă trece la silaba a doua; iar dacă una dintre acele două consonante e r sau l, atunci ambele trec la silaba a doua“. b) „Când se află trei consonante între două vocale, atunci cea dintâi rămâne la silaba primă, iar celelalte două trec la următoarea. Dar oare cum stă regula întâi față de cuvintele: mu-secă, clo-șcă, ia-secă etc. cari, deși nici una dintre consonante nu e nici l, nici r și totuși ambele trec la silaba următoare? Dar oare față de cuvintele ar-bore, mur-gu, al-tul etc. cum stă tot regula de mai sus, căci deși una dintre acele consonante e r sau l, totuși nu trec ambele la silaba următoare. Și iarăși regula a doua cum stă față de cuvintele: cu-scru, a-spru, no-stru etc. căci deși sunt trei consonante, totuși nici una nu rămâne la silaba primă, ci toate trele trec la cea din urmă? Regula: La silaba următoare totdeauna trece numai cea grupă (grămadă) de consonante, cu care se poate începe vre-o vorbă în limba românească — zic, această regulă e atât de simplă și ușoară, încât mă mir pentru ce d-l Vuia o omite, înlocuind-o cu alte trei reguli, lungi și greoaie și încă, dintre cari două nici nu sunt adevărate?

Cu espunerea acestor trei reguli false, în loc de una adevărată și simplă, dl autor pare că ar fi ajuns unde a țintit, căci îl vedem întorcându-se iarăși de unde a plecat, adică la substantiv. Astfel, la lecția 19 tractează substantivele comune și proprii. Aci scoate regula: „Substantivele cu cari numim ființele și lucrurile de același fel, se numesc substantive comune“. Înțelesul acestei reguli e de tot mare. Cum pot eu, școlarul, să ajung prin această regulă la adevărul acela, că nu cu substantivele, ci cu un singur substantiv, să numesc mai multe lucruri de același fel, sau mai multe ființe de același fel? Cu cât mai apropiată de adevăr e regula următoare: „Dacă substan-

tivul e un nume ce-l au mai multe lucruri de un fel sau ființe de un fel (ca să nu zicem *toate lucrurile și ființele de acelaș fel*, ca nu cumva, ființe această expresiune prea generală, să nu poată fi îndeajuns pricepută de elevi), atunci el se numește substantiv comun; și la din contră, dacă substantivul e un nume ce-l poartă numai câte un lucru sau câte o ființă, atunci el se numește substantiv propriu, explicându-i odată cu aceasta, că comun însemnează al mai multora, sau al tuturor, iar propriu însemnează al unuia singur. Din mulțimea exemplelor vede elevul numai decât, că nu e numai un singur substantiv comun și altul propriu; în schimb însă, înțelesul regulei îl avem pe deplin clarificat.

După ce în chipul acesta a isprăvit și cu felul substantivelor, dl autor iarăși își aduce aminte de sunete. Așa la lecția 20 (pag. 18), sub masca exercițiilor ortografice, tractează sunetele ge, gi. Tot sub această mască, în mai multe lecțiuni de mai târziu, tractează sunetele ce, ci, ghe, ghi, che, chi etc. în sfârșit, arată scrierea corectă a tuturor sunetelor, voind par'că din adins, ca prin aceasta să intrerupă și impedece în tot momentul mersul învățământului limbei. Cât de neted ar merge lucrurile atunci, când, procedându-se așa precum am arătat mai la început, toate acestea se tractau acolo, la desfacerea zicerei în unitățile sale.

(Va urma.)

Despre facerea lumii.

(După testamentul tip. în Ardeal la anul 1795.)*

Privind noi în împrejurul nostru, vedem nenumărate lucruri, care toate ne sunt noue bune și de folos. Soarele ne desfătează pe noi cu căldura lui cea dulce. Pământul hrănește cu mustul său toate răsăturile, buruienile și pomii, ca să crească, să înflorească, și să rodească, care roadă noauă, la mulți spre ținerea vieții slugește. Vânturile curăță aerul de păcurile cele stricăcioasă, stămpără fierbințeala cea peste măsură, ușurează călătoriile cu corăbiile pe mare, și mână morile spre folosul oamenilor.

Roaua, ploaia, zăpada încă sunt foarte bune, pentru că ele ajută la rodirea pământului, la creșterea răsăturilor, buruienilor și a pomilor, căci fără de acestea, ar căută pământul să se pustiască. Ba încă și vremile cele grele ne aduc mai mult folos, decât pagubă. Priviți, cât de frumos înverzesc livezile după o vreme grea, cum se înalță în sus toate răsăturile, și buruienile cu putere, și frumuseață noauă; cum stau pomii în vieață noauă. Vremuirile curăță aerul de necurățenie, stămpără fierbințala cea zădufoasă a verii,

cutremură pământul prin care capătă rodire. Vremile ne aduc de multeori ploaie cu care se stămpără pământul.

Cât de mare însă este folosul gadinilor, și hiarelor pentru noi! Acestea ne slujesc spre ținerea vieții, spre îndămânarea, și spre desfătarea noastră. Multe fiare ne dau noauă hrană, altele ne dau materii la îmbrăcăminte. Pe unele fiare le-a îmblânzit omul, și le întrebunțează la lucru. Cu ce greutate, și opintire mare ar căută părinții nostri să lucre și pământul, de nu s'ar putea ajutama cu unele dobitoace! Câtă îndemână ne face noauă numai calul cel iute și tare! Cum ne desfătează pe noi cântecul păsărilor! Totuși, cine e în starea aceea, de a număra toate foloasele, care ne dau noauă făpturile, și lucrurile ce sunt pe pământ! Dela foarte multe răsături ce ies din pământ, nici nu știm folosul, care ni-l dau. Dar de bunăseamă au și ele folosuri pentru noi.

Dacă privim noi și mai încolo, cât de frumos și cu rânduială sunt toate în lume, cum stau toate la locul lor cum se fac toate la vremea lor; așa dară ne caută mai tare a ne miră de acela, ce acestea așa frumos și cu mărime le-a întocmit. Dacă s'ar apropiă pământul învărtindu-se, mai aproape de soare, s'ar usca toate câmpurile, și grădinile noastre, și pământul s'ar face ca o câmpie, iarăși de s'ar prea depărtă pământul dela soare, apoi ar amorți toate, holdele, mlădița vii, și pomii cei gingași cu toate răsăturile.

Fiarele cele răpitoare, și cele veninoase trăiesc mai cu seamă la locuri depărtate, și fug de apropierea oamenilor. În țările cele mai calde cresc, și se fac cele mai mustoase roduri, care sunt oamenilor spre stămpărare, însă în locurile cele friguroase se află de acelea lucruri, și făpturi, cari tocmai acolo sunt spre binele locuitorilor. Cât de cu orânduială se schimbă ziua cu noaptea, cât de drept urmează timpurile anului unul după altul! Pământul, care este lăcașul nostru, se mișcă de mii de ani încoace, pe lângă soare, și tot nu s'a rătăcit nici odinioară dela calea lui. Luna se învârte pe lângă pământ, și cerșterea și scăderea lunii se face în rânduiala cea mai frumoasă.

Oare este cu puțință să-și facă omul singur și cea mai rea colibă? Când vedem noi vre-o casă frumoasă, și întocmită bine, au doară nu socotim cumcă o-a făcut un meșter înțelept, și priceput? Însă ce este și casa mai mare și mai frumoasă pe lângă lume, care este așa cu orânduială întocmită? Acum dacă o casă frumos făcută trebuie să o fi făcut un meșter procopsit, cu atât mai mult trebuie și lumea să o fi făcut un urzitor procopsit, ba peste toți mai înțelept.

*) Textele ce se publică aci, sunt mai corecte decât cele publicate ulterior și întrebunțate, după cărțile mai noi.

Oamenii pot face case, orașe și multe lucruri, isprăvi, dară oare pot oamenii face vr'un paiu, sau să fie viața numai a unui verme? Oare pot oamenii ajunge în sus la lună, la soare, sau la stele, ca să le dea acelora lumină, sau să le însemneze calea pe care să meargă? Oare putut ar fi oamenii face pământul, și tot ce este pe el? Putut ar fi face ei lumea aceasta mare? Ba nu, toți oamenii la olaltă, n'ar fi putut face lumea aceasta. Acela, carele a făcut lumea, trebuie să poată face tot, ce vrea, acela caută să fie de tot înțelept, de tot bun, pentru că el a făcut toate așa înțelepțește spre binele oamenilor.

Pe acest atot puternic, atot înțelept, și prea bun urzitor, îl numim cu umilința cea mai mare Dumnezeu.

Soarele, luna, stelele, pământul, și toate, câte se află pe pământ, toate acestea n'au tot fost, ci Dumnezeu le-au făcut odinioară. Acum vrereați bucuroși a auzi, cum au făcut Dumnezeu acestea toate din nimica? Aceasta nu ar putea nici un om ști, pentru că la aceasta facere n'a fost nime de față, numai Dumnezeu ne-a putut aceasta spune. Și dragul Dumnezeu ne-a și făcut aceasta cunoscut, el ne-au descoperit, cum s'au întâmplat toate. Oamenii cucernici au scris descoperirile, care le-a dat Dumnezeu în minte, și ni le-au lăsat scrise în cărți sfinte; acestea cărți se cheamă sfânta Scriptură, sau Biblia. Dintru aceste cărți sfinte veți auzi, cum s'au întâmplat, când a făcut Dumnezeu lumea, și toate făpturile întrânsa.

Dintru început, zice sfânta Scriptură, n'a fost nimica, fără numai Dumnezeu singur. Acum ca de 7000 de ani a vrut Dumnezeu ca să fie ceriul și pământul, și a și fost. Dacă poruncește ceva, se și face; dacă pământul n'a fost tot așa, precum e acum, el a fost impresurat cu întunec, și cu apă, pustiu și gol. Apoi a vrut Dumnezeu ca să fie lumină, și s'a făcut lumină. Aceasta a fost în ziua dintâiu. A doua zi s'a făcut pe voia lui Dumnezeu, norii, care stau împrejurul pământului ca un coperiș. După aceasta s'au făcut pe porunca lui Dumnezeu mării și adâncuri pe pământ; apa se adună în adâncimi, și așa se făcură mări, lacuri, râuri și pârae; însă poruncind Dumnezeu și aceasta, ca pe pământul uscat să crească răsaduri, buruieni și pomi de tot felul. Acestea s'au făcut a treia zi.

Răsadurilor, buruienilor și pomilor le trebuie spre a crește, a înflori și a rodi, lumină și căldură. Așa Dumnezeu a poruncit în a patra zi ca soarele să lumineze ziua, și luna cu stelele noaptea, pentru ca să ne arate schimbarea vremii, și ca cu dânsele să se schimbe cu rânduială și

cele patru timpuri ale anului. În a cincia zi a voit Dumnezeu ca să locuiască pe pământ și făpturi vii; pentru aceea a făcut pasările în văzduh, și peștii în apă. În a șasa zi a făcut Dumnezeu celelalte fiare, și pe urmă pe om. Dar omul este cu mult mai aleasă făptură alui Dumnezeu, decât toate făpturile pământeste, căci omul are afară de trupul său, care este foarte cu meșteșug făcut, încă și un suflet înțelept, și nemuritor; omul este zidit după chipul lui Dumnezeu să-l cinstească, să-l iubească, să i-se închine, să fie tot mai blând, și mai bun, și în veci fericit. Omul cel dintâiu s'a chemat Adam, zidit din pământ, și soția lui o au chemat Eva, muma tuturor oamenilor, luată din coasta lui.

Acuma fură pe pământ toate așa întocmite, cât au putut să locuiască cu cădere și făpturi cuvântătoare. Dumnezeu a văzut săvârșita zidire, și a aflat, cumcă toate sunt bune și vrednice de scopul acela, spre care le-a făcut. În a șptea zi a odihnit Dumnezeu, adecă a încetat a mai face făpturi nouă. El numi ziua aceasta zi de odihnă, în care se țin oamenii dela lucrul lor și osebit să gândească la El, să privească la deplințele lui. Proprietăți (insușiri), și la poruncile lui, să-i mulțamească pentru căpătatele faceri de bine, să-l roage pentru binele, de care au lipsă, și să-l laude și să i-se închine.

Privind noi la toate ce a făcut Dumnezeu din nimica, și numai prin voia sa, caută să ne minunăm de mărirea puterii lui. Nu a fost nimica, din ce să facă Dumnezeu și să întemeieze ceva, El nu a avut nici unealtă, nici ajutor; nu i-a trebuit nici silă, nici osteneală, El numai a vrut să fie toate, și au fost. Dumnezeu este ziditorul ceriului și al pământului, El poate face toate câte voiește; El e atotputernic! Noi trebuie să ne încredințăm puterii lui, căci nu este nici o nenorocire, nici o lipsă, unde să nu ne poată ajuta.

Cât de cu orânduială, și cât de înțelepțește a întocmit Dumnezeu pământul; căci după, ce a fost pământul harnic, de a locui pe El făpturi vii, apoi a făcut fierele și pe urmă pe om, fiind toate gata, ce trebuiesc omul la finirea vieții. Cât de multe osebiri sunt între făpturi, cât de deschilinite în felul lor, și tot sunt toate așa, precum trebuie să fie, ca să se plinească, ce este porunca și voia sa, și ca să înflorească binele tuturor. Dumnezeu la toate câte face are scopul său cel mai bun, și toate le isprăvește minunat, Dumnezeu e prea înțelept. Pentru aceea noi trebuie să lucrăm cu judecare, și la lucruri să avem grije totdeauna de osândeală bună. Noi trebuie să avem scop bun la toate, câte le facem și prin aceasta să căutăm binele altor oameni.

Mare este bunătatea lui Dumnezeu către noi oamenii! Toate câte vedem pe pământ, sunt spre binele nostru făcute, și întocmite. Noi putem trage folos din toate locurile cele zidite, și le putem întrebuiți spre binele nostru. Osebit a dat Dumnezeu sufletului nostru pricepere și voie slobodă; El ne-au făcut pe noi în dar, și multe infrumășări după asemănarea sa, și ar voi, ca să fim tot sfinți, și în veci fericiți! Așa dară să nu iubim noi pe acest prea bun Dumnezeu, pe al nostru prea bun Taică? Ba să socotim toate nenumăratele faceri de bine, cari ni-le dăruiește Dumnezeu în toată ziua, și lui să-i mulțămim din inimă pentru toate acestea; binele care ni-l dă să-l întrebuițăm spre voia lui și prin aceste și binele deaproapele nostru să-l ducem înainte; să împlinim poruncile lui totdeauna cu băgare de seamă, și să ne sirguim a ne face vrednici de bunătatea, și dragostea lui.

Alexandru Vașiadi,
paroh.

Spre știre!

În urma multelor cercări am tipărit extrase din matricula botezajilor în limba română și maghiară paralel. Prețul coalei (2 exemplare) pe hârtie albă 6 fleri.

CRONICA.

Conferențele învățătoarești arhidiecezane. „Tel. Rom.“ scrie: Cons. arhidiecezan prin circularul său de dtdo 18 Ianuarie a. c. st. v. Nr. 441 a convocat conferențele învățătoarești din anul acesta pe zilele 26 și 27 Aprilie a. c. st. v., adecă pe Joi și Vineri din săptămâna luminată. Conducerea conferențelor a încredințat-o în mare parte profesorilor seminariali și altor bărbați cu experiențe pe terenul școlar. Ca temă din partea Consistorului arhidiecezan s'a fixat: „Experiențele câștigate asupra noului plan de învățământ“, dându-li-se astfel învățătorilor prilej de a-și arăta nemulțămirea materialului de învățământ în școlile populare. Tot ca o urmare a îngrijirii părintești din partea Consistorului față de învățătorii noștri confesionali, remarcăm și împrejurarea, că diurna învățătorilor s'a urcat la 4 cor. pe zi, afară de spesele de călătorie.

Marele sobor al bisericii rusești, ce se va deschide în Dumineca Tomii, se va ocupa cu reforma serviciului divin. Comisia aleasă spre acest scop este pusă sub presidența I. P. S. Metropolit al St-Petersburgului, și a ținut până acum două ședințe, în cari s'a ocupat

cu introducerea limbii rusești, în locul celei vechi slavone, ca limbă liturgică.

Biserica gr.-cat. rom. și refoma instrucțiunii.

La mitropolia din Blaj s'a ținut consfătuirea prelaților și fruntașilor bisericii surori, și s'a hotărât să se trimită la Casa deputaților, la a magnaților și la Regele apostolic o reprezentare contra proiectului de lege prezentat de ministrul cultelor și instr. publice. În această reprezentare se cere, ca proiectul de lege să fie retrimis Ministrului de culte și instrucție publică, spre a-l prelucra astfel, încât îmbunătățirea lefilor învățătoarești să se facă din Cassa statului, fără ca prin aceasta să fie lipsite bisericile de drepturile cari până acum le-au avut asupra școalelor; în ce privește aplicarea și disciplinarea învățătorilor, apoi dreptul autorităților bisericești de a aproba ele înseși manualele didactice și de a statori planul de învățământ în școale și fără de a se lua toate celelalte drepturi cari până acum le-au avut autoritățile bisericești pe baza articolului de lege XXXVIII și XLIV din 1868; în ce privește limba de propunere, limba română să se mențină. Reprezentațiunile au fost subscrise de Arhieriei prezenți și de inspectorii școlastici ai celor patru dieceze și înaintate la locul competent.

Distincție prea înaltă. Dl Dr. E. M. Cristea, fost membru în juriul „Expoziției generale române din 1906“ și anume în secțiunea XI. pentru premiarea exponenților de lucruri bisericești, a fost decorat de către Majestatea Sa Carol I. regele României cu ordinul „Coroana României“, în gradul de cavalier.

Tovărășie în Bănat pentru țesătorii de pânză se înființează în Prigor (com. Caraș-Severin). Tovărășia va purta numele „Textilia“; capitalul societar va fi de 5000 cor. împărțit în 200 acții à 25 cor.

Harnicul preot părintele Traian Magier, care prin hărnicia sa și-a eluat considerația oamenilor de bine, în gerul de astă iarnă s'a resturnat cu trăsura într'un pârâu cu apă, de și-a contras o primejdioasă răceală. S'a dus deci să-și caute de sănătate și acum cu plăcere aflăm, că se află pe rivieta austriacă în Lussin Piccolo, unde aerul de mare îi face bine și are să-i redea vechia vigoare atât de rodnic folosită pentru binele obștesc. Această veste bună o trimitem amicilor părintelui Mager, rămași nedumeriți de soartea lui.

Învățător brav. La stăruința vrednicului învățător Atanasie Sirca din Munar, s'a reparat frumos școala și s'a făcut o sală de joc, ca feciorii să fie feriți de a umbla pela birturi. Reparația e făcută pe spesele fruntașilor țărani: Ioan Latinca, George Miloș Atanasie Alean Constantin Petcu și Atanasie Latinca, pe cari Dumnezeu să-i trăiască, să mai poată face încă mult bine poporului nostru. De însemnat e încă, că sârbimea din mănăstirea Bezdinului voiă cu ori ce preț să absoarbă pe români; în comună, nainte cu 5 ani s'a și făcut școală de stat. Prin munca inv. Atanasie Sirca s'au scos românii din ghiarale sârbovinii, iar școala de stat, în zilele trecute s'a mutat, văzând că nu are teren, pentru a prinde ră-

dăcini, căci înimosul dascăl și-a dat silința și a contribuit pentru a se scăpa astfel de primejdie școala noastră, — după cum se scrie, din Munar.

Cronică bibliografică.

Un Român întreg „Dimitrie A. Sturza, idei, simțeminte, lucrări, din anii 1850 și 1854, amintite la 25 Februarie 1907, când împlinește vârsta de 74 ani“.

Cartea cu acest titlu schitează viața publică de 50 de ani a omului de „mare sânguință și neobosire“, și, între altele, dă și un prețios studiu din tinerețele d-lui D. A. Sturdza, despre trecutul și dezvoltarea economică și de stat a Moldovei și Principatelor-Unite (azi România).

Népmivelés II. 2. Către congresul de organizare a învățământului liber (universități populare) de Alex. Bernát. Opera de educator al poporului alui Tolstoi, de Ujfalusi. Proiectele de legi de instrucție poporană (ale lui Apponyi). Educația sexuală. Învățământul de desen, de Czákó. Îcoane și obiecte de artă în școlile populare din America, de Sztánkovits. Chestiuni de sănătate socială, Ozorai. Copii criminali, Éltés. Congresul de organizare a învățământului liber în Ungaria. Educarea copiilor în New-York de Sztánkovits.

Vatra școlară nr. 3 cuprinde: Dr. P. Șpan, Direcțiile în cari vatra părintească poate influența educațiunea. V. Stan, Metodica limbei maghiare. N. Vătășan, Vrăbia (lecție pr.) V. S. Viitorul școlilor noastre. D. Lăpădat, Producțiuni școlare. Dări de seamă. Informațiuni. Eibliografie.

Biserica Ortodoxă Română XXX. 11: Ceva despre Antim Ivireanu. Chestiuni de actualitate pentru clerici, Biserica în Franța, Deismul, Ciril al Alexandriei și opera sa contra lui Iulian Apostatul, Călătoria mea la sf. Munte Athos, în Palestina și Egipt, Viața religioasă a Românilor, Discuțiuni în Senat, priv. la chestiuni bis. Viața nomadă a vechilor Ebrei, Practica în Biserica Ortodoxă, Serbarea Sfinților Trei-lerarhi, Evangelia sau viața și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos, Prozele trecuți la religia Ortod. Rom. Cuvântare Donațiuni.

Revista generală a Învățământului 8: Sp. Haret, Un eveniment istoric. S. A. Reforma școlară în Ungaria. I. Valaori, Examenul de admitere în seminarii. Dr. Regman-Păunaș, Pestalozzi. D. Constantinescu, Asociațiunile agricole în Belgia. Spic: Idei și fapte. R. G. Măsuri oficiale pentru desființarea băncilor populare. Delapidări. Două memorii ale universității din București. Cronică. Cărți și reviste.

Pedagogia Română I. 1 Sub direcția Ant. Domide, profesor la pedagogiul gr. cat. rom. din Gherla (Szamosujvár) a apărut acum revista cu numele indicat în capul acestor șire.

Cuprinsul primului număr este următorul: Programul nostru. Salarul dascălului. Noi, cei oropsiți.

Din psihologia poporului nostru. O protegere de comput (*Analizarea copilului de 6 ani*). O statistică (școlară) în atenția Românilor greco-catolici. Cântec de leagăn (versuri). Cântul în școala și viața neamului. Dascălul (versuri) de V. G. Călin. Glume dascălești. Știri.

Revista aceasta se prezintă bine ca idei și cuprins; în ce privește *limba*, ca cea mai mare parte a publicațiunilor de dincoace de Carpați, ar cere oarecare abandonare de particularități „tradiționale“ la noi.

Păstorul Ortodox, VI. 1—4. (Organ al societății „Frăția“ a clerului din județul Argeș, în Pitești apare de 2 ori pe lună): Mănăstirea Cernica. Din datoriile preotului. Cosmogoniile popoarelor. De ce avem trebuință? Din cuvântările sfântului Efrem Sirul. Învățături trase în urma separațiunii din Franța. Cestiuni de biserică. Rusia și biserica universală.

A apărut în tipografia noastră și se află de vânzare următoarele cărți:

„**Limba maghiară**“ partea primă în ediția II-a de I. Groșorean și I. Moldovan prețul unui ex. 50 fileri.

„**A doua carte de cetire**“ pentru elevii școlilor pop. de I. Groșorean și consoții ed. IV-a, prețul unui ex. 40 fil.

Posta Redacțiunii.

V. F. în *Pesac* și anonimului preot poet cu motto:

„Vezi stampila dela poștă

Că Balințu are earăș potcă“?

(„Din prorocia preoților tineri a. 1907“.) Răspuns în primul articol. Unde am ajunge dacă preoții s'ar trata unul pe altul per hotențoși și nebuni, când difer în părerile lor asupra unei afaceri publice? Aceasta nu mai e libera expresiune a gândirei, ci salto mortalele unei chestii.

D-lui I. S. în *Arad*. Ideilor ce dezvoltăți în articolul d-v. le lipsește posibilitatea intrupării, căci este greu să faci tu *reformă*, a căror realizare atârână dela foarte mulți alți factori mai *grei* decât tine, — în chestia cu nomenclatura „greco“. În chestia sinodalității sunteți în rătăcire. Sobornicitatea e sinonimul universalității ori dacă vrei a ecumenicității.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei de **clasa III-a Mustești**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Venitele sunt: a) Uzufructul grădinei parohiale și a unei sesiuni de pământ, parte arător, parte pășune; b) stolele îndatinate; c) birul constător din câte o mă-

sură de cucuruz sfărmat sau 2 cor dela fiecare număr de casă; d) întregirea dela stat conform evalueiției celui ales; e) de cvartir va avea a se îngriji cel ales, precum el va avea să supoarte și dările publice.

Reflectanții sunt poftiți a-și înainta recursese adjustate conform Regulamentului pentru parohii și adresat comitetului parohial în termenul fixat la oficiul protopopesc din Buttyn (Arad m.) având a se prezenta în sfânta biserică, în vre-o Duminecă ori sărbătoare, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Iozn Georgia* adm., protopopesc protoprezviter.

—□—

1 3

Licitațiune minuendă.

Pe baza incuviințării V. Consistor Nr. 4239/1906, prin aceasta se escrie licitațiune minuendă pentru facerea din nou a iconostasului, repararea și renovarea, pingarea și pictarea bisericei din comuna **Zarand**, (com. Arad), cu termen pe ziua de **25 Martie (7 Aprilie)** în sărbătoarea Bunăvestirei la orele 2 p. m. în sf. biserică. Prețul de exclamare 6725 coroane. Doritorii de a licita au să depună în bani sau hârtie de volare un vadiu de 10% dela prețul de exclamare.

Întreprinzătorii nu au drept de a pretinde diurne, viatic și spese de călătorie.

Comuna bisericască își rezervă dreptul de a angaja pe acel reflectant, n care va avea mai multă încredere.

Planul, precum și preliminarul de spese, se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Contractul încheiat pentru întreprinzători va fi valabil îndată după subscriere, pentru comuna bisericască însă numai după aprobarea Ven. Consistor.

Întreprinzătorul, care va primi lucrarea, se obligă a înapoia bisericei spesele de 200 cor., avute cu planul și specificarea lucrării.

Zarand, 25 Februarie 1901.

Comitetul parohial.

—□—

2-3

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebunțarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebunță acest prav de îngrășare, căci prin aceasta să urcă valoarea — adevă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebunțarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întregă, până la deplina dezvoltare a primăverei, suferă mai mult de mănăcărimea păduchilor, prin care mănăcărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-să ridica prețul, chiar perd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebunțeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheruri. Cine voiește a-și prepara rum și liqueruri bune și ieftine, să întrebunțeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarăși 40 fil.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil.

Sirop de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esență contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

5-10

— **Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.** —

„Janus“

institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

— pentru Austro-Ungaria. —

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

Premii efitine. Condiții de asigurare favorabile.

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000.000 cor. | Averele institutului 31.000.000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric. ====

Lerchengasse Nr. 17. N-rul Telefonului: 422).

(44)